

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
15 August st. v.
27 August st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 33.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 n.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Țica lui Coderiște.

— Novelă. —

Dedicatie amicului meu S. M. Haliță.

I.

— Ba c'oi face... să veți tu, — Țica bătrâna bătându-și în pumni. Să veți... astăzi vine la noi domnu Oprea Lunescu și uite așa, — repetă ea bătându-și în pumni; se puse apoi pe ferestă se uită în jos și 'n sus și începând a mai așeză câte ceva-și prin casă. Da ce? — continuă ea, — némul meu a fost de când lumea domn

George Coderiște, bărbatu-seu eși din casă călcând indesat și uitându-se peste umăr la nevastă-sa și gândi „pôle lungi, minte scurtă“.

— Bon jour, bon jour, — Țica repede Oprea Lunescu intrând în casă. Am ostenit așa am umblat de iute... de... ce să faci necasului? așa-i advocația asta. Să veți... am avut un proces astăzi... dar unde-i Țicuță? — continuă el ștergându-se cu basmaua pe frunte.

— Este dusă la soru-mea die Lunescu, poșteșce și șeți nițel. că trimit să o cheme.

— Ah... lasă-o să-și petrecă... căci... dar dl George, ce mai face?

— George, șciți, ca bărbații, mai cu una mai cu alta...

— Da, da, i dau tot drept, șciu eu după mine; când am să fac câte ceva, apoi nici că mai gândesc la altele. Tocmai ieri, — continuă Lunescu, (punând un deget la frunte, ca și cum s'ar gândi). Tocmai ieri am avut un proces de tot ciudat. Eu ca advocat al unei femei am câștigat un proces de despărțenie, adeca de divorț cum se Țice dincolo... Eu dór am fost la București, — Țica zimbînd, — și lăsând vorba neisprăvită încep să se plimbe, prin casă.

Oprea Lunescu eră feciorul unui țeran gazdă, dintr'un sat din țera Bârsei. De mic l'a dat tată-seu (căci mamă n'avea) la școlă; aci fiind crescut la o familie de jos eră de tot nestăpânit. Tată-seu om bogat dar sgârbit nu se îndură să plătescă pentru băiat evartir mai scump ca 1 fl. pe lună; și aducea însuși mănca-rea, dar Oprea mai totdeauna și-o vindea și când eră cătră s'șit începea să cruțe. Banii ce-i căpăta i cheltuiă pe alte nimicuri și rare-ori vedeai cernelă, condei său cerusă la el. Avea o deosebită plăcere să-și lege frumos cărțile și să le păstreze tot nouă. Cărți avea dar de 'nvățat nici pomană; căne căneșce și mai câte 2 ani într'o școlă, a dus'o el până 'ntr'a 3 gimnasială fiind în etate de 18 ani. Fiind că nu-i plăcea „gréca“

și „algebra“ cum Țica el, și fiind că se apropiă și timpul cătăni o luă cu 2 prietini la București. Acolo a umblat dela un stăpân la altul, ca mulți Ardeleni d'ai noștri, și trăind o vreme, fără stăpân, și-a mai cercat odat norocul în carieră, intrând la un han; * dar ni ci pomană.

Învățase atâta carte la București, încât eră numa bun de 'nsurat. Dela un timp sătul de acesta vieță aducându-și aminte că are și tată, s'a apucat și a scris acasă, că se află în București și că are de gând să se 'ntorcă în patrie. Tată-seu ca ori ce părinte, când a aflat despre fiu-seu, i-a trimes parale de cheltuielă și astfel și-a adus odorul acasă. Oprea eră gol, prăpădit ca vai de el, și cu tóte acestea când se întâlne cu tată-seu il salută Țicînd: „Bon jour tată“. Multă vreme a plâns tată-seu de sórtea băiatului seu, dar la urmă se mai mângăia gândind că s'a mai deschis la cap. Și numa ce-i drept Țica „am fostără“ în loc de „am fost“, și „adecătele“ în loc de „adeca“ și întrebuintă sute și mii de espresiuini șode, și nenumerate cuvinte turcești, bulgărești, și grecești, de par că nu fusese de când lumea în Ardél. Vorbiă chiar mai iute și făcea gesturi ca o mahalagióica.

După ce de miliție a scăpat, neavînd alta de făcut, s'a băgat scriitor la un advocat.

Oprea însă se dedea însuși de advocat, și când eră între hamali ** séu între nația de rînd umblă chiar cu hărtii subțioră întocmai ca un advocat. Gură avea, îmbrăcat eră, minția de credea și el, se laudă de-i mergea veste, de ce să nu fie advocat, gândia el.

— Da cine-a pus în păhar florile aceste, — grăi din nou Lunescu apropiându-se de ferestă.

— Țicuța noastră... ea... căz *** ea are o grădinuță și frumoasă și grigită, — Țica bătrâna, dând guri sale o formă delicată, — e copilă șci... pot să Țic... ferice de ce-l d'o luă-o.

— Ei căz bine Țici... Țicuța e de măritat... dar am audît, „adecăte-le“ vrîm să Țic că lumea vorbeșce că vrei s'o măriți după... dar ce eram să uit să-ți spun, par că 'ncepusem de București. Căt am stat acolo 4 ani am dus'o fôrte bine; am fost om „onorable“; multe m'au rugat să le i-au de nevastă dar „le-am tratat cu refuz“. Eu, numa ce-i drept, nici odată nu m'am uitat la zestre, ci mai mult la ném, căci, de, ori și cum, némul face onóre.

— Așa este, — grăi leica Țica uitându-se pe ferestă în sus și 'n jos; — taica DȚeu să-l ierte, a fost

* Han = crășmă, birt.

** Hamal = muncitor cu ziua în cetăți, diler.

*** Căz = veți că, pentru că.

negustor de carne, ier moșu, domnu il odihnescă, a fost om cinstit, eră pretin bun cu tatăl de vecini.*

— Apropo de tatăl de vecini; ai auđit ce a păđit tata de vecini din vecinia noastră? L'a aflat cu ocaua mică când cu tragerea la sorđi.

— Șciți că-mi place, — adause Oprea cu fața veselă, — așa-i trebuie... și pe mine eră să me înhațe, noroc c'a mai îndesat taica cu parale, ș'apoi șciți decă ungi osia nu mai scărđie caru.

— Așă este, — adause leica Țica aprobând cu capu. Bine c'a dat Dđeu d'ai scăpat; — da ai și hărđie la mână c'ă ai scăpat, — grăi ea aședându-și șurđu.

— Hm... eu Oprea Lunescu, avocat... hm... ce-mi trebuie hărđie; când voi merge în „tribunalul criminal“ i bag pe tođi medici în 'nebuli, — đise scriitorul nostru sculându-se de pe scaun și plimbându-se prin casă. Dđor eu sânt avocat, sânt de nēm, — a fost cuvintele din urmă ce le-au đis mai apăsut.

— Așă este, — continuă leica Țica, — într'adevăr ce se se uite omu la zestre când se 'nsoră; bani au și țigani — nēm, nēm asta-i căpetenia.

— Chip nu-i vorbă, — đise Oprea uitându-se 'n oglindă și resucindu-și mustețile „și banii sânt buni“, și deodat' se 'ntorșe, căci pe ușe intră George Coderiște.

— Bon jour nene George... ce mai faci?

— Bine mulțămesc d'tale, — grăi Coderiște aședându-se pe o laviță de lângă părete.

— Da ce medalie frumosă ai pe piept; șciți... mi-aduc aminte de București... ce de generali am mai vđđut, — đise Oprea dând din cap și apoi începă să studieze medalia.

— Este din 66 de când cu Prusu, — continuă Coderiște uitându-se la medalie; — ce de alergătură, ce de foc... dđ... ce se faci... poruncă împărătescă.

— Așă e nene George, dar tot e mai bine, decă scapă omul, eu „par esemplu“ de pildă...

— Nici pomană, — il înterupse nenea George vorbind apăsut și făcând un gest din mână, — cine nu-i cătană nu-i om; — își scóse apoi talacherea și-și făcă o țigară.

— Tocmai asta vrēm să đic și eu, nene George, cu tóte că peste pacostea sorđilor am trecut, dar... acum trebuie să plec, am un proces și tocma e un chilipir bun... s'auđim de bine și bon jour, — salută Oprea după tóte formele.

— Bon jour să dea Dđeu, — adause Coderiște zimbând pe sub mustață.

— Sórele eră sus și respândia rađeale sale asupra grădinei din față. Niște straturi de flori formau covóre diferite și în niște uscături, ciripiau sumedenie de vrăbii. În fundul grădinei Țicuța aruncă după cerasă cu mâna stângă și vđđend pe óspele lor se ascunse după un pom.

Un căne din curte ce-l avea Coderiște, lătră mereu după Oprea și se 'ntorcea în grădină școtend din când în când câte un latrat înădușit. O pisică neग्रă il insoți pe Oprea până lângă pórta arétându-și simpatia, torcend și invértindu-se pe lângă el.

Coderiște s'a uitat după Oprea și riđend a făcut cu mâna un semn că adeva vai de capu lui.

— Ce, — đise Țica tremurând și stringend din pumni, — ce gândești, că mi-oi da feta după vr'un hamal? să nu-mi mai đici pe nume decă nu-mi voi căută un ginere după plac... tu Țicuțo.

— Alegeți, numa d'aș trăi și eu să-l vđd, — grăi Coderiște, uitându-se peste umăr la nevastă-sa, și merse apoi în tréba lui.

* Tată de vecini = un fel de jude așa se chiamă la Brașov în suburbii.

** Chilipir = căștig, đicală îndatinată în România.

— Ce maică, de ce me chemi? — đise Țicuța venind tot d'a fuga. Ierăși a venit pe la noi domnu cela... da ce fel de domn este? — întrebă Țicuța sbărđind din nas.

— E avocat, draga mami, domn mare, e băiat frumos... vai că n'ai fost aici să-l fi auđit cum vorbește de frumos, ca la București... el a fost la București, — grăi leica Țica cu mare poftă de vorbă.

Pe când Țica spunea aceste, pe atunci Coderiște bărbatu-seu se necăjia cu crăpatul unui butuc și injură din când în când.

— Apoi așa va fi, e domn... eu nu șciu de ce mi e rușine să dau față cu dumnia lui.

— Cum așa, Țicuța maichi, — đise leica Țica riđend că și tu ești de nēm mare, ș'apoi în cele din urmă, cine șcie unde ți e noroc?

Țicuța se înroși și școtend mai afară buza de desupt o sprigină cu degetul arétător, și auđind că în vecini cântă cineva căđu pe gânduri. Eră o pretină a ei cântă „frunđă verde mărăcine, cine mi e drag nu mai vine“.

Țica bătrana eră feta de măcelar, ea spunea însă cătră ori cine că e feta de negustor de carne; că se trăgea dintr'o familie bună, nu-i vorbă, de aceea nici nu-și trimitea feta la lănarie,* nici o lăsă să lucre la alții; numai ce-i drept și avea niđică avere, singura dragoste ce-l legase pe Oprea Lunescu, de casa lui Coderiște. Leica Țica gândia să-și mărite feta după un domn; cu tot prilejul spunea ea fie-si, că se trage din familia cutare, că ea nici n'are să se uite la pretinile sale, pentru că ele nu-s de brésla ei, și alte multe de aceste. Leica Țica umbla totdeuna frumos gătită, și-și ocără bărbatu: „ba că nu se gătește, ba că nu se șcie purtă ba una, ba alta“. Ce-i drept George Coderiște eră om din ómeni de rënd, eră însă harnic, căci numa hărnicia lui l'a făcut bărbat Țichi. El fusese cătană, și eră intru tóte om la loc, căci cumpenia bine lucrurile înainte de ce le făcea, și-și vedea de trébă, și nu-și făcea de lucru cu ómeni „buclucași“ cum dicea el. Coderiște purtă ceva negustorie cu oțel și o ducea bine, cu tóte că Țica o luase pré pe marele; George eră om milostiv și-i plăcea de ori cine eră harnic, de aceea ținea mult la un fecior pe nume Trică Bondac.

— Ce-mi trebuie mie poruncitor, să fie om harnic cine mi va luă feta; una singură am s'o mărit după placul meu, — graiă dese-ori Coderiște.

II.

Eră pe amurgit. Sórele se ascunsesse după un del și mai aruncă o lumină sarbédă, ier luna d'abia se zăria. Niște latrături se auđiau prin grădinile de prin pregiur, și ici colo se vedea umbra câte unui căne. Pe o cărare îngustă între miezuinile duor grădini venia Țicuța încetinel, uitându-se când în drepta când în stânga; ea eră îmbrăcată ca în đe de lucru cum se lăsase dela pieptănatul pěrului de capră.** „Acum trebuie să se 'ntórecă Trică din pădure“, đicea ea, „nu l'am vđđut de 4 đile“ și ascultă la un șovăit de frunđe, cređend că aude pași de om. „Tu ești Trică?“ întrebă ea după o clipită, dar numai un rėsunet repetat i respunse, căci șovăitul de frunđe il făcuse un liliac, ce sburase p'acolea. Mai mergend eră să cadă împedecându-se de o sarcină de lemne; trecă însă p'alătura și mergea înainte încet încet, când deodată auđi gura mame-și, ce o strigă mereu. (O strigase póte de 60 ori și abia acum auđise.) Întorcend-se pe lângă sarcină țari

* Lănarie = spălătul de lână, multe fete săracc se nutresc astfel.

** Multe românce la Brașov în suburbii se nutresc făcend straie și țóle din pěr de capră și din călți.

cu picioroale o funie, și negândindu-se mult o ridică și porni d'a fuga spre casă.

— Te-am tot strigat... unde ai fost și ce-ai căutat? — grăi mamă-sa cu o față scrutătoare.

— Am fost... am fost înaintea caprelor, — duse Țicuța frecându-și mâinile.

— Ce vorbești... ori ai căpiat... caprele au venit de 4 ciasuri! — haid mergi de te culcă duse leica Țica increțind din sprincene. Uite la ea nici s'e fie fătă de hamal... căz d'or n'eu, slavă domnului! — grăi ea făcând vr'o 3 pași îndesați.

Toți se culcaseră în casă la George Coderiște numai Țicuța era deșteptă. Aducându-și aminte de funie, i părură că n'a făcut bine că a luat-o „s'e nu fie vr'un farmec la mijloc“ gândia ea. Aprinse lumina ca să arunce funia, deodată însă tresări și un tremur o cuprinse în totă firea ei; funia era a lui Trică Bondac. Fel de fel de gânduri a cuprins-o în acea clipă „s'e nu se fi aruncat de pe vr'o ripă“, „s'e nu se fi întelnit cu cineva“ își duse ea; așa, nu se p'ote, de bună s'ema a dat cuiva funia s'e și aducă o sarcină de lemne; nu se p'ote ca lui s'e i se fi întemplat ceva. Astfel cumpenindu-se întru sine devenise palidă ca și luna, care acum se uită prin gémurile sp'elate. „S'e me duc la el acas“, își gândi ea mai apoi „dar dec'a m'ar ved'e cineva“ i veni în minte și astfel frământându-și firea se lăsă pe o laviță de lângă părete și-și aținti privirile spre bli-dele de cositor, ce acoperiau polițele giur impregiurul casei. Când s'a lăsat însă pe laviță, făcu un așa sgomot încât mamă-sa se deșteptă; eși afară și ved'end pe fie-sa încă neculcată o înfruntă ca pe ea, ier mai apoi șterg'endu-se la ochi se duse la locul ei. Cu gânduri cu negânduri într'un târziu somnul se cobori pe pleo-pele Țicuți, și ostenela copleșindu-i firea, adormi pe acea laviță.

III.

O bore lină mișcă v'êful pomilor făc'end un sunet murmurător; ierba era udă de rouă și strălucia, de par că era un cer instelat, ier din când în când se au-diă un clopot de vacă s'eu de vițel, care mergea spre ciurdă; v'ăcarul plesniă din biciu și ciurda înaintă me-reu pe deal, făc'end un sgomot plăcut sumedenia de clopote și clopoțele, însoțite de sb'êretele vacilor. Țicuța cu funia 'n mână, porni din delul Cacovi* spre vale la căsuța lui Trică Bondac și se opri la stâlpul porți; fără s'e fie conșcie de aceea ce făcea; ved'end însă că lumea umblă pe uliță, remase ca incrementă.

Casa lui Trică Bondac era pe valea Cacovi, între niște tufe, ce o încungiurau; era mică și cam veche; coperișul era plin cu ierbă așa încât iți venia a crede că n'a fost nici când acoperită cu șindilă.

În curte erau căți-va stânjani de lemne bine alcătuiți și o mulțime de scule, căci Trică Bondac era om harnic. Mamă-sa lelea Păuna o femee ca de 50 de ani vindea p'ome în celate și câștigă ceva parale; dar acesta meserie era mai mult de trecere de vreme, căci feciorul ei era harnic nu glumă și nu trebuia ca alt-cineva s'e agonisescă la acea casă.

— Da ce faci acolo Țicuța tușii, — întrebă lelea Păuna pun'endu-se pe ferestră.

— Am... am pornit în pădure lele Păuno, — duse Țicuța dar fața-i rumenă spuse totă taina ini-meii sale.

— Da bine căz tu, draga tușii, nu mergi în pădure! — adause mama lui Trică zimbînd, — ș'apoi chiar așa s'e fie, nu-i p'aici drumu.

Țicuța plecă fața în pământ, dar auđind pe Trică

în curte prinse inimă și intră. Fața ei devenise de tot veselă, căci presimțirile ei d'asar n'au fost adevărate. „Na-ți funia“, — grăi Țicuța merg'end tot d'afuga până lângă Trică. Bondac însă își puse mâinile în șolduri și se 'ntorse într'altă parte, mai apoi luă niste blăne de lemne dintr'un stânjîn, și le aruncă jos. Țicuța sta cu funia în mână și ochii ei vineți se umpluseră de lacrimi, căci nici când nu ved'use pe Trică așa de rece față de ea.

— Nu-i funia mea, — grăi Trică într'un târziu și increțind din sprincene aruncă o blană jos așa de tare încât blana s'a rupt în două.

— Trică... de ce ești necăjit pe mine? — duse duios Țicuța și cu mâinile resucia baierile șurțului.

— Eu nu-s necăjit, — grăi Trică și se uită re-pede în ochii ei și făc'end un semn cu mâna duse s'e-l lase în pace.

Țicuța scăpă funia din mână, își acoperi fața și încep'end a plânge, se propti de un pom din curte și nu-și mai luă mâinile dela ochi. Trică Bondac eși din curte și mergia pe uliță fără s'e șcie unde; o mână o ținea în șerpar; deodat se opri lâng' un stobor, căci a zărit pe pretinu-seu din copilărie pe Necula Șarpe.

— Da ce, m'ei Trică, pe nemăncate ț-a venit Țicuța! — duse pretinu-seu cu un zimbet pe buze.

— N'a venit la mine, a venit la maica, — r'espunse Bondac și porni a merge mai departe.

— Da m'ei Trică, d'or n'a venit s'e-ți spună ca s'e mărită dup' un domn, cum spunea mamă-sa, leica Țica lui Coderiște? — duse Șarpe căutând la Trică drept în față.

— Mă Neculo, șcii ce? Noroc bun! și-mi dă pace! — grăi Bondac și se 'ntorse spre casă. P'alătura trecea un cerșitor pe care toți copiii îl batjocorau cu fel de fel de vorbe, ba unii mai mișei aruncau cu ț'erină după el. Cerșitorul era cu față sarb'edă și trecută; el stringea pe lângă trup sdranțele ce-i acoperiau goli-ciunea, și merg'end se proptia în bățul seu tocit.

— Nene Trică, dă-mi un ban, că mi-ai dat tot-d'una, dă-mi s'e-ți fie pomană tăicuțu-teu! — vorbi în-cetinel acest cerșitor. Trică se uită la cerșitor trec'end pe lângă el fără s'e-i dea ceva, se uită odat' urit la copiii din pr'ejma lui și porni mai departe.

Pe Țicuța o lăsasem la Bondac în curte. Leica Păuna eși din casă și se opri în prag împletecindu-și mâinile, și făc'endu-se a nu pricepe duse:

— Da ce-i draga tuși, de ce plângi?

Țicuța se depărtă de lângă pom și merse acas' ne-đic'end nimic.

Totă Cacova vorbea de Trică Bondac, de feciorul cel harnic al leichi Păunei și de Țicuța lui Coderiște. „Ce-i surată, leica Țica lui Coderiște și-a găsit ginere pe un domn; tot orbul vedea că nu se p'ote ca Bondac, s'e ia pe f'eta leichi Țichi“, duse una care încă avea f'etă mare. — „D'apoi și Trică, ce mai umblă în c'oce și 'n colo, mai nev'etă ca f'eta dtale unde-și g'ăseșce“, duse o altă Cacovencă și așa era vorba in-tinsă peste totă impregiurimea.

Trina** lui B'oncă, cunoscută de vorbă lungă, spu-nea că a ved'ut ea, cu ochii ei, cum Trică venind din pădure, pe la Nucii, de unde se vede casa Țicuți, ș'a aruncat sarcina jos și a plecat înd'êrpt în pădure, bag s'ema, pentru ca s'e nu între așa de cu vreme în sat,** ca s'e nu-l vorbescă toți; șciți cum e lumea, nu-i s'ăn'et'osă până nu vorbeșce despre alții.

(Va urmă.)

I. C. Frunză.

* Tușe = mătușe; tușică din mătușică.

** Trina = Ecaterina.

*** Românii din Brașov întrebuițeză cuv'entul sat când vor-besc de un suburbiu curc' românesc. Astfel venind din pădure nu đic am intrat „în Cacova“ ci am intrat în „sat“.

La o copilă.

Ști frumoasă și voinică,
Dalbă mândră copilică!
Peste chipu-ți crin spumos
Se revêrs melodios
Plete lungi de abanos,
Ier pe sinu-ți fecioresc
Două mere-acuma cresc
Lumea tót'-o 'nebnesc...

Ești frumoasă și voinică,
Numai ceva te cam strică...
Copiliță chip iubit!
Légă-te cu jurământ,
Să nu cauți lung la juni,
Ochii dragă nu ți-s buni...
Și la mine ai căutat,
Pacea lină mi ai stricat.
Ș'asă-mi spune-un gând al meu
C'am să mor de dorul teu.

St. C.

Mitru Dascădul.*

— Amintire din copilărie. —

Mitru dascădul a murit de mult, dar vecinică va fi amintirea lui, căci șod a fost în lucruri și vorbe și posnaș la fel. Și câți l'au cunoscut cu drag își vor aduce aminte până la mörte de acest apostol al neamului românesc.

Eu gândesc de multe ori la Mitru Dascădul, și totdeauna gândesc cu evlavie și smerenie, că fie iertatul a fost cel dintâi, care a deschis ochilor mei altariul sfânt alui az, buche și mi-a destăinuit însemnătatea lenialului pentru degetele băeților.

Și noi băeții îl aveam drag peste măsură, nu pentru-că döră ni ar fi îmbogățit mîntea cu scumpețurile invetăturilor, — că cu bazaconii de aceste nu prea își batea firea jupânul dascăl, ci fiindcă o duceam bine de rëndul jocului. Cât mi-ț'a lăsat Dumneșeu de lungă ȓiua de vëră băteam pila innaintea școlii séu îndêrêptul bisericii și ne jucam de ascunsele prin tupilișurile părăului, ce se află alătura bisericii, și ridicam un toi, ce resună peste tot satul. Èrna când eră pământul acoperit cu zăpadă, ca cu un ștergar alb și nepătat ne împărțiam în doué tabere și aședându-ne pe cösta dealului, la a cărui pöle e zidită școlă, începeam la un semn dat a ne nimeri cu bulgări de zăpadă de rêsuna vëzduhul și sé clătină împrejurimea. Amëndoué părțile sé luptau cu vitejie de le roșă băeților fețele ca sângele și para ieșă cu putere din pepturile lor obosite. Dela o vreme o parte slăbiă și ne mai potënd suferi lovirele bine nimerite ale vrăjmașului sé retrăgea cerënd pace. Mare eră atunci gloria invingătorilor și rușinați și smeriți erau cei biruiți.

După atăta ostănélă ne duceam cu potera în școlă și aședându-ne în jurul sobei începeam a băsmui și a povesti de feți-frumoși cu pèr de aur și zine frumoșe ca sórele, de smei nêsdraveni și bălauri cu câte noué capete; spuneam cimilituri care de care mai întortocate și mai hazlie și numai cu prețul unui sat, séu oraș vindeam lucrul tăinuit în cimilitură, după cum eră acel lucru.

În chipul acesta petreceam partea cea mai mare a ȓilelor de peste an bucurându-ne întru tóte de plă-

cerile, ce le are acea vrěstă lipsită de gânduri și nevoi. Dar Mitru Dascădul își aducea aminte câte odată de slujba, ce o pörtă și mai dădea când și când prin școlă.

Mitru Dascădul eră om uscăcios, nalt de stătură; pèrul capului și mustața scurtă și grösă începuseră a albi. Ochii lui căprii sé mișcau cu repeđiciune sub genele tuföse și-l făceau sé observe cu ușurime ori ce drăcie ascunsă, ce o făceau băeții în vre-o parte a școlii.

Mitru Dascădul purtă peste vëră un roc lung negru, ce și-l croisê ênsuș din o reverendă moștenită dela fîe iertatul protopop Zenobie, și care începuse a sé róde pe la cöte și margini, ceea ce dovedea, că protopopul Zenobie a murit cam de mulțișor. Jupânul Mitru sé gârbovise de spate, nu de mulțimea anilor, ci de greutatea vremurilor ce dăduse peste capul lui — din care pricină aripele rocului atêrnau spre pământ și flusturáu în dragă voia lor, când dascădul umbia în pasul lui obicinuit.

Peste iernă schimbă jupânul dascăl rocul cel negru cu un palton, a cărui colóre nêgră un șir lung de ani cu tempeștățile lor o schimbaseră în roșietică și numai petecile de felurite fețe puteau arêta numêrul iernilor, în care au scutit pe jupânul dascăl de ger.

Și numai cu mare grige a putut ținea jupânul Mitrea apröpe dela începutul dascălii sale aceste haine, ce-l deschileneau de cătră țêranii satului și-i dădeau o infățisare de om cu carte. De câte ori intră fie iertatul dascăl în școlă desbrăcă „rocul cel scump” și-l acăță frumos împăturat într'un cuiu bătut în cel mai curat loc al casei sale, și ușurel cu mânecile albe avea infățisarea unui om sirguincios, ce stă cu nădejde de lucrul seu.

O bună și frumoșă ênsușire alui Mitru Dascădul eră vecinica lui veselie; el în ori ce vreme școlii sé spună șođenii și povești hazlie din vieța țiganilor și din pățeniile vieții sale.

Astfel, că aȓi după un șir destul de lung de ani dela mörtea dascădulului poveștile și vorbele lui nu au perit din amintirea celor ce l'au cunoscut.

Dar cea mai de căpetenie podöbă a dascălii sale eră glasul, cu care îndoișoa inimile ascultătorilor la slujbele Dumneșeești și prohoduri.

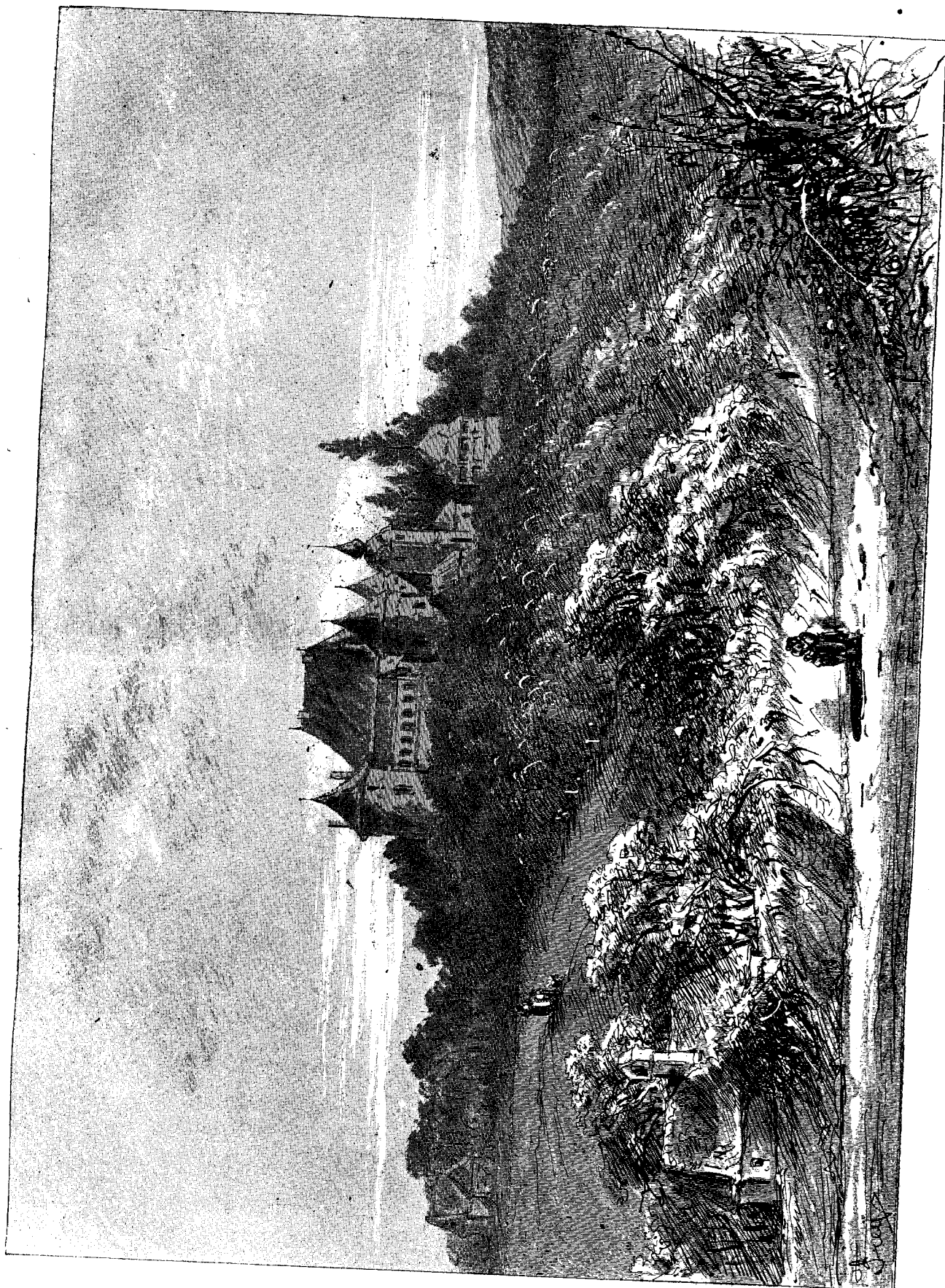
Aceste dönê ênsușiri îl făceau iubit inaintea consătenilor și nu s'ar fi aflat vre-unul, care sé fi grăit macar o vorbă rea în contra dascădulului din școlă de lângă biserică, de și cam slab eră sporiul, ce-l putea arêta la sfîrșitul anului cu școlarii sei. Însé vorba cea „ömenii fac pe om” și Mitru dascădul dascăl a murit în satul seu.

Dar nu-i dracul așă negru cum îl crede lumea.

Mercurea și Sămbăta după prând în de obște sé mai uită jupânul dascăl prin școlă și ne vorbiă o lécă cu însuflețire despre resböiele împêratului Trăian; ier noi băeții ascultam cu luare aminte și mult ne minunam în gândul nostru de acele împêrătești resböie,* în cari după spusele jupânului dascăl credeam noi că s'ar fi putut țese într'un an atăta pânză, încât ar fi fost de ajuns a se îmbracă o împêrăție întrégă. Ne sfătuiă apoi sé ascultăm pe părinți, sé dăm binețe bêtărănilor și sé ne rugăm lui Dumneșeu în tóte sêrile și diminețile; ne spunea că în ȓiua următore nu avem școlă, și tare ne legă de inimă, sé-i aducem în ȓiua de școlă ce urméză ouă, pui de găină, cãrnuri afumate, oluri cu vin și alte lucruri de ale gustării, după cum eră vremea și după cum eră unul séu altul în îmbelșugare la casa omului; fiind că ȓicea fie iertatul jupân, astfel fac băeții cei buni și pe aceia, cari sé vor arêta cu lucruri

* Operat, cetit în Societatea de Științe din România din Viena.

* De țesut.

Cetatea de baltă.

mai alese i va lăuda la examen înaintea protopopului și înaintea fruntașilor din sat.

Sburdalnici noi, cu focul tineretelor în vine și scutiți de ori ce gânduri îngreunătoare ne bucuram din inimă de libertatea Țilei, ce urmă și împărțiți în cete băteam delurile și locurile noastre de joc și nu sosiam a casă decât odată cu noaptea.

Spuneam atunci părinților Țisele dascălului și mult i rugam să alégă ce aveam mai de frunte pentru jupânul Mitru. A treia Ți des de demință încărcați cu lucruri alese ne grăbiam voioși la școlă și ne întreceam care de care cu cinstele, ce adusesem; și mirosiau bucóvnele, mirosia școlă întrégă a mâncări de-Ți lăsă gura apă și te fulgeră prin măruntaele pântecelor; încât noi pe lângă tótă dorința, ce o aveam de a fi lăudați la examen rupeam câte o gură din caș séu din costițe și înghițam câte una din olul cu vin, ce-l aveam sub bancă.

Când auđiam că vine dascălul înghițam pe întrecute, ne ștergeam iute la gură și i eșiam în cale cu poclónele. Jupânul puneă ouăle în peleria de paie séu în căciula, ce avea obiceiul a-le ținea pe cap și în școlă, așeză cărnurile și cașii pe tabla cu literile alfabetului, ier puilor le făcea loc după ușă. Și voios de bunul căpătat a acelei Țile ne dădea drumul pe afară, ier el dimpreună cu jupânésa vedea, să așeze bine mâncările și mai cu sémă olurile cu vin și rachiu.

Dar nu pré multă vreme i ajungea jupânului dascăl beuturica, ce i-o duceau băeții, că fie iertatului nu-i plăcea apa nici în cisme, decum în gură, și eră și el ca mai toți podgoreni din acele părți crescut la umbra viții și deprins de mic cu suncul ei.

Când i eră inima însătată peste măsură și nu avea cu ce-și potoli ferbințela își luă bastonul seu încărligat și mergea, pășind lin și asemenea și uitându-se în tóte părțile, la casa lui badea Onica, Petea Ienii, Olariu bėtrănul și la alți ómeni cu stare și fruntași în sat.

Ajungēnd jupânul dascăl la casa omului dădea binețe, il întrebă de sănătate, mai vorbeau despre rodurile din câmp și deal și cam astfel Țicea mai departe:

— Apoi bade Onică bună veste am venit să-Ți aduc, bag sēma nu sare așchia departe de butuc și la bunătate de bogăție ca a dumitale ómeni trebuiesc nu glumă; mândru poți să fii cu băiatul, ce-Ți la dat DumneȚeu, că cu minte și ascultător ca Petru dumitale nu să află în școlă mea și așa merge pe bucúovnă de gata să me întrécă și pe mine, ier scrisórea-i e cetăță și slovele asemenea ca mărgelele înșirate pe un fir de ață. Așă imi e de drag ca chiar băiatul meu.

Badea Onica pėtruns până în suflet de bucurie poftia pe jupânul dascăl în casa de cătră uliță și Țicea cătră nevastă:

— Ién du-te, méi muier, și adă o cană cu vin din vasul cel de chilin; că tare o fi însătat jupânul dascăl de oboséla, ce are cu băeții ómenilor.

Și până să aședă jupânul Mitru după mēsă sosia lelea Flóre cu vinul roș ca sângele cel viu și cu mare putere inveselitoare.

Închinând când dascălul, când badea Onica și apucând când unul, când altul firul povestirii trecea vremea pe nesimțite și să goliau cu iuțelă canele, ier leica Flóre le umplea pe rēnd.

Dela o vreme jupânul dascăl vorbea cam pe psaltichie, povestiă despre resbóiele lui Trăian și-i străluciau ochii de însuflețirea cea mare. Atunci lăsă pe badea Onica cu DumneȚeu și plecă cătră casă spăriând câinii ce-l întâlneau pe uliți și făcēnd mare vrajbă între dēnșii cu poticnirile, ce fără veste avea să indure.

După ce sosia acasă fără să-și mai aducă aminte a desbracă rocul, intră în școlă și cu nuiăua în mână esamină pe bieții băeții din tótă bucóvna, de și abia unul, doi din cei mai bėtrăni să aflau, cari să o fi cetit din dósca în dósca. Și vai de capul aceluia, care greșia o slovă numai, că jupânul nu-și mai aducea aminte de poclónele, ce i-au adus și-l jnăpuia peste spate de tot praful ce să așezase pe țiundră din vremea ce s'a țesut, eșia respândind miros usturoiu.

Dar bine il cunoșceam noi pe jupânul Mitru și-i învățasem năravul în astfel de vreme grele pentru noi. Cum eră adăncit în bătăi i spuneam numa, că a crėpat vițeuă cea de un an și că dascălița il strigă din curte cercând a o ridică de codă. Dascălul aruncă nuiăua și fără să se mai uite pe ferestră alėrgă spăriat în curte. Noi atunci smăc, pe întrecute pe cealaltă ușă până în dosul bisericii, de unde priviam cum să cătrănia dascălul pentru urita păcălitură.

(Va urmă.)

I. T. Mera.

Suspiniul.

e când bade

Ești departe,

Nu-i în țeră

Primavēră.

De-ar da domnul sfânt să vie

Să i fac drum de iasomie,

Pardosit cu flori pe jos,

S'umplă lumea de miros,

Să-i arēt, să-mi credă mie

Că-l iubesc până 'n vecie.

Și să-i Țic în șópte line:

Rēmăi bade tot cu mine,

Să trăim în drăgănele

Ca și două torturele,

Tu să-mi fi un ānger dulce,

Eu pe sinul teu o cruce.

M. S. d. B.

Classicism, romanticism și naturalism.

— Studiu estetic. —

(Urmare.)

Classicul ca și idealistul, socoteșce idealul frumosului, pus cu totul afară de noi, că e unul și nestrămutat, unul pentru toți indiviții și pentru tóte vremurile. Și asta o susține fiind consequent conceptului ce are despre om.

Pentru idealist, cum am mai Țis nu are valóre omul singuratic cu tóte calitățile lui, ci omul abstract, omul ca classă, omul generalisat, care este o idee numai, o idee care fiind abstractă și pusă afară de lume, e natural că e una și nestrămutată, una pentru toți și în tóte timpurile. Și pentru acest om idee, ei au trebuit să facă și principii potrivite naturei lui; lui ca unitate să-i dé bun, frumos, adevērat, tot ca unități.

Idealistul séu classicul are pentru perfecțiunea frumosului o singură formă un singur model, care e pus afară de noi și cu totul neatērnător, dela inteligența, și caracterul nostru. Acest ideal își are legile lui formale puse de cauza, causarum, de DȚeu, pe cari omul din natură, a priori înțelegător de legile lui DȚeu, e în stare, trebuie să le înțelégă și se țintēscă a le realisă în faptele sale. D. e. sculptorul clasic născut în Gre-

cia, consequent principiului că idealul perfect a trupului femeiesc e unul și nestrămutat, cu forme proprii și neatârnatore dela gustul particular, a sculptat trupul Vinerei într-o formă anumită cu membre după o proporțiune abstractă și neschimbată. Cu fața lungăreță, frunte înaltă, nas grecesc, buze subțiri, sin rotund și nu pre dezvoltat, șolduri virgine, séu ne apte în starea lor strimță de naștere, picior cu conturi mai mult subțiri decât pline, pulpa rotundă dar cam lungăreță și căpută de picior asemenea lungă și subțire, talpă săpată și degete subțirele cu unghii lungărețe.

Asta e forma unei femei frumoșe, după conceptul classicilor, și niméru nu i este iertat a crede altfel. Pentru classicul grec nasul roman de es. nu e frumos, și nici altuia nu i e iertat a-l ține de mai frumos ca cel grecesc. Fiind că cei dintăiu classici au fost în Grecia, cari abstragând idealele lor de frumos din poporul grecesc cu forme naționale, au știut pe acestea să le reproducă prin o artă pe atunci în flóre, astfel lumea totă se a lăsat amăgită de modelele artelor moștenite dela Greci.

Venus de Medici și Venus de Milo, au ramas modelele perfecte a frumșetei femeieșci, pentru lumea totă și pentru tóte vremile, și aceste statue reproduc abstracțiunea femeilor grece.

Apollo Belvedere din Vatican, a ramas asemenea cea mai perfectă formă de trup bărbătesc cu simbolul drăgălașului. Ganimede dus de Vultur în Olimp, cel mai frumos model de trup adult. Achile de rășboinic, Faunul din Florența de jucăuș, Bacchus tot de acolo, de om bețiv, și alte modele de artă, cari acum de 2000 de ani trec de idealele frumosului. Tóte aceste modele representă abstracțiunea trupurilor națiunii greceșci, fiind că autorii lor au fost greci.

Ei au fost din impregiurări atunci priincioșe artelor cei mai mari artiști cari au existat vre-odată și astfel modelele lor prin frumșeta reproducerii au știut să facă și nuansele trupului, ideale și să le moștenescă viitorimei drept modele de imitat, de care să se abată, și pe cari să le intrică, nici pôte nici i e iertat.

Astfel sânt modelele classicilor greci cari ne-au lăsat lucrări plastice numai de sculptură și arhitectură. Întreb eu acuma, că decă Praxitele, Phidias și școlele lor din întemplantare nașceau la Roma, nu am avea noi ore astăzi modele de frumșetă femeia, junele bărbatul, rășboinicul și bătrânul roman, a cărui forme trupesci ar fi fost tot astfel de ideale, de și se deosebesc grozav de cele greceșci? Ênsuși Rennaisansa italiană ne dovedeșce că idealul frumosului nu e așa precum classicii susțin unul și nestrămutat.

Rafael de și ênsuși classic, ne a lăsat perfecțiuni de frumșetă, cari se deosebesc total de cele greceșci. Madonele lui tóte sânt decopiate de pe amanta sa Fornarina, a cărei forme pentru el, lucru natural erau singure frumoșe în lumea întregă și ar fi dorit să fie pentru totă lumea frumoșe ca pentru el. Și i a și reusit a eternisă pe Fornarina lui.

Câteva deci de madone și tot atâtea Venus, șantă Cecilia și alte femei biblice, sémână tóte cu portretul din Florența a Fornarinei, care e un tip italian perfect și prin urmare cu totul deosebit de cele classic greceșci.

Lumea întregă il socoteșce pe Rafael de classic, și astfel ênsuși classici și combat unitatea idealului și unitatea formelor, prin impregiurarea, că au dovedit că femeia italiană e un ideal de frumos tot așa de bine ca și cea grcă, cu tóte că deosebirea între ele e nemăsurat de mare, decă căutam la tóte minușiositățile ce deosebesc pe om de om.

Că ênsuși classicii își contradic prin lucrările lor, e lucru natural, pentru că fiind și artiștii ca toți ôme-

nii de natură diferită și lucrările lor trebuie să fie astfel.

Tot astfel stă lucrul și cu idealele dramei clasice, și formele îmbrăcăminteii lor. Am đis idealurile dramei clasice, și înțeleg aici ideile lor abstracte îmbrăcate în trup omenesc, adeca persónele dramei. În o dramă classică, nici vorbă nu pôte să fie de caractere, pentru că sub caracter, ca să me folosesc de o definițiune mai puțin științifică, înțelegem, naturelul particular a individului, ca rezultat a construcției trupesci, a creșcerii, a înpregiurării, a climatei și pământului în care trăieșce.

Și fiind că persónele dramei clasice sânt abstracte, ele nu au nici trup, nici creștere, nici societate, nici climă, nici pământ în care să se formeze, fiind că ele nu sânt indiviđi ci idei generalisate, cum pot dară să aibă un caracter, care e un ce cu totul individual și diferit, pe cât e diferit om de om?

Drama classică dară își are persóne ideale fără caracter, ele sânt idei, cari fiind de sine stătătoare, unele și acéleși pentru toți timpii și pentru lumea totă, e natural că voiesc, lucră și vorbesc după principii și în forme constante. D. e. În o dramă classică un amoros vorbeșce cu amanta sa în același limbagiu frumos, bogat și rimat, firear el împărat, ori muncitor, fie june, fie bătrân, fie om nervos, fie om flegmatic, fie om învățat, fie un dobitoc, fie om din nord, fie din sua, fie în sfirșit femeie, fie bărbat. Ei vorbesc tot într'un fel, au acéleși principii, pentru că nu ca ômeni vorbesc, voiesc și lucră pe scenă, și ca idee unică, că idea amorului, care pentru toți e numai amor și pentru totdeuna rămâne același.

Și astfel sentimentele și ideile tóte lucră pe scenă ca abstracțiuni. Și pe cât de frumoșă, și neadeverată e persóna séu idealul dramei clasice, pe atâta de frumos, retoric, rimat în hexametree și cadențiat, e limbagiul lor. Ideile neavând alt caracter decât natura lor unică, să-și esprimă în o singură formă, și acésta formă e declamagiul.

Înțeleg aici sub declamagiul, propria descriere, lauda de sine a ideilor. Amorul ca persónă pe scenă, spune în graiu retoric tot ce ști despre sine, se descrie ênsuși. Asemenea jalusia, vitejia și celalalte idei abstracte își declaméză propriile calități socotind limbagiul destul de convingător.

În lume însă, ômenii de aici jos, cari sânt indiviđi și nu persóne mitologice voiesc lucră și vorbesc cu totul altfel. Pe când persóna classică vorbeșce mai mult, pe atunci persóna reală voiesce și lucră mai mult și vorbeșce mai puțin. Pe când cea declaméză, acésta lucră după o psihologie naturală și particulară caracterului seu. Pe când dramaturgul classic intră numai în idea, sub care cuprinde pe toți ômenii, pe atunci dramaturgul, care ar voi se fie fidel lumii nóstre pămenteșci, ar trebui se între în tot individul, ca să constate o idee care difereșce după indiviđi. Pe când classicul a scos sentimentul din toți indiviđii și lucră numai cu el fără considerare la om, pe atunci naturalistul bagă sentimentul în fie-care individ, el ênsuși intră cu sentimentul în persóna alésă, și acolo i studieză schimbările, fazele, tária, și rezultatele. Pe când classicul tratéză idea așa cum un om nepriceput în fizică caută la lumina sórelui și o vede albă, pe atunci naturalistul, o lasă să trecă prin scrutare, cum am đice prin prismă, și acolo i constatéză schimbările, și observă că lumina sórelui nu mai e una și albă, ci mai multe și în deosebite colori.

Să vede dară, din tóte cele đise până acuma, că classicismul predică numai ideile ênsuși prin ele, și nici de cum nu le analizéză și nu le légă, de omul, în cari ele își au locuința, în care, prin care, și pentru

care ele sînt. Am vîdut mai departe cã classicismul în tîte artele își are regulile sale ficsate, cari însă se învîrt numai în giurul frumosului, nesocotind cu desăvîrșire adevîrul.

Am vîdut cã el nu se cuprinde cu omul, nici neinvîta a trăi cu el, ci din potrivă ne desvîtă de traiul în lumea pămîntescă și ne laudă viața în idei, în fantazii, în abstracțiuni, ne deprinde a trăi cu Dumnezeu. Classicismul nu ne invîtă a ne întorci în noi și a ne cunoșce, ci el ne scîte din trupul și lumea noastră promițîndu-ne altă lume mai perfectă. În sfîrșit am vîdut cã el ne ține în o minciună drăgălașă, în un element profumat, care însă e amăgitor și primejdios.

Am vîdut cã desamăgirea e fructul imediat a classicismului, și cã după desamăgiri repetite vine pesimismo și scepticismul cu tîte urmările lor funeste, urmări de cari au suferit șciințele, artele și filosofia, mai ales însă omenimea.

Și acest classicism amăgitor prin frumsețele lui, întărit prin invîțăturile idealistice a filosofilor vechi și a evului mediu, întărit mai ales prin întemeiatorii tuturor religiunilor basate pe idealuri, se a ținut tare și-și a aflat imitatori pînă în timpul modern.

La Romani toți artiștii au urmat classicismul, și lumea se a familiarizat așa de mult cu acest termen, în cît numește classic ori ce scriitor bun ba ce e mai mult auzi dîcându-se: „Acesta a fost viț classic, acesta e față classică etc“.

Classicii și au avut imitatori în Renașanța italiană în tîte artele, ba au fost egalați chiar. Dante, Tasso, Metastasio și Petrarca au fost classici ca și cei grecești, și lumea i pomenește cu același respect și admirațiune.

Rafael, Giovanni da Bologna, Tiziano, Bellini, Palma vecchio, au fost artiști plastici, pictori și sculptori tot atît de classici și sîrbătoriti; o lume întregă caută modele de frumsetă în opurile lor. Frumseța o găsește nu găsește însă realitatea, totul la ei e idealizat, e minciună.

(Va urmă.)

Sylvio.

Suvenirii și notițe de călătorie.

(În Transilvania, România și Dobrogea.)

(Urmare.)

Jidanul și în comerț ca și în muncă nu caută merit ci numai profit. Intențiunea sa nu este ca prin industrie se dobîndescă, în binele societății omenesci, un folos corespunzător, ci el caută profitul seu fără să aibă conșciința de valoarea ostenelelor ce a depus.

Jidanul se află neîncetat în opoziție cu regulile morale ale societății și astfel el nici nu raportază acțiunea sa la aceste.

Jidanul înșală forțe lesne pe creștin din cauză cã creștinul, în tîte raporturile sale cătră stat, cătră familie și cătră persoană sa proprie, are un ideal pe care tînde al realiză, și acesta este mulțumirea morală. Acest ideal însă lipsește Jidanului desăvîrșit, de aceea creștinul cade victimă Jidanului pentru cã nu pricepe însușirile lui unilaterale și nefrumose și pentru cã îl judecă după regulile morale cari Jidanul nu le are.

În scurt precum în lumea cugetării Jidanul desprețuește adevîrul și denatură frumseța, astfel în domeniul valorilor materiale aduce corupțiunea și depravația. Și aci se dovedește cumcã este un șiret și obraznic înșelător.

Îtă ce dîce și Richt în scrierea sa despre muncă la Germani: Jidanul își dă adese ori nespună ostenele pentru un profit cu totul miserabil; întrebunțază gîn-

dire, stăruință, voință, în un grad în care nu le-ar întrebunță nici odată pentru lucrarea cea mai onorabilă. Este neobosit în inventarea șiretlicurilor, înaintea căroră stă în loc mintea ori căru om de trebă. El își face o glorie din onoarea esteriură a vocațiunii sale, ba are încă simțemîntul însuși al poeziei șiretlicurilor sale și se bucură de placerea lor. Jidanului i lipsește numai un mic lucru, numai o bagatelă spre a deveni un adevîrat mîncitor: mobilul moral și scopul moral, și cu acesta bagatelă i lipsește totul.

Cel ce cunoște pe Jidan mai de aproape cel ce a trăit în un loc cu Jidanii, va trebui să recunoască cumcã tîte aceste sînt fundate. Vor fi și la dînsii excepțiuni, însă aceste nu constituiesc regula, legea rămîne lege. De excepțiuni nu vorbim.

Dar nu numai acestea constituiesc rîul ce amenință România și o face îngrititoare pentru viitorul ei.

XLIII.

Toți bărbații de stat au pus și pun mare pond pe împoporarea țerii prin elemente cît se pîte omogene. Cu cît în un stat este poporațiunea mai desă cu atîta va prosperă mai bine cu atîta dispune de avere mai mare.

Mișcarea poporațiunii în o țără în un stat este barometru ce prognosează viitorul acelu stat.

De aceea vedem cumcã la tîte poporale acesta cestiune se studiază cu multă îngrigare. În timpul din urmă s'a început și în România a se cultivă acest studiu prin bărbați de inimă și de competență. Amintesc la acest loc pe unii autori mai importanți: Marțian, Ion Ghica, P. S. Aurelian, dr. Agappi, dr. Obedenar, dr. Petrescu, I. Bibescu, dr. Felix, dr. Istrati etc.

*Studiele tuturor acestora au ajuns la rezultatul cumcã poporațiunea României se înmulțește în o proporțiune cu mult mai mică decît aceea a altor țeri; cumcã România este amenințată de o depoporațiune relativă care vatemă interesele ei cele mai vitale. Această înmulțire slabă a poporațiunii provine

a) dela numeroșele imigrațiuni a străinilor și în specie a Ovreilor

b) dela micul escedent al născuților Români asupra mortalității,

c) dela marele escedent al născuților ovrei asupra mortalității.

Numai cu ocaziunea Resboiului orientale au imigrat în România peste 40 mii ovrei. Astăzi se compută a fi în România cel puțin 500,000. Dr. Istrati, în interesantul seu op „O pagină din istoria contemporană“, susține a fi numărul lor la 600,000.

„Cine nu șcie“, scrie dr. Istrati, — „cã la Pitești, Câmpu-lung, Tîrgu-Jiului, Tîrgu-Vestei, Calafat, sînt patru cinci ani, nu eră nici un israelit, ađi sînt în acele orașe numeroșe familii.

Bucureșciul pentru cei ce vîd fără perdele, ce diferință presintă între ceea ce eră la 1869. El va presintă sîm convins, grație nouă, mai ales care facem totul prin ei, în curînd un număr mai mare ca Iașul, căci acolo nu este principala arteră de viață, și aceste parasite respectă adesea capilarele statului ca și ale averii individuale pentru a lovi aorta și inima!

Ceea ce se întemplă cu Bucureșciul se întemplă cu tîta țera.

Bucureșciul se șcie cã presintă un escedent regulat la rubrica morților poporației române, contrariul e la Israeliți.

Acest gol e umplut prin străini și mai ales prin ovrei.

(Va urmă.)

Dr. A. P. Alexi.

SALON.

Di Slavici și serbarea „României June“
întru onorea „Convorbirilor literare“.

„La langue est leur (des Roumains) marque de noblesse au milieu des barbares“. Edgar Quiet. „Audiatur et altera pars“.

Obiectul șirelor prezenți, cum arătă deja inscripțiunea lor, e dublu; dară amândouă stau în strînsă legătură între olaltă. Nu ni se va puté deci observá, că apucându-ne de două obiecte deodată, am fi intenționând dóră a prinde, după proverbul germán, două mușce cu o lovitură (zwei Mücken auf einer Klappe). Din contra simțim, că riscăm a nu prinde pôte nici una. Asta însă nu ne sparie nici decum. Credem, că e bine să scărmenăm cât mai des cestiunile cultivării limbei și literaturii noastre și de o parte și de alta, spre a le lámuri și a ne luminá din ce în ce mai mult.

Să începem cu dl Ioan Slavici.

Dsa răspunde în nr. 21 a. c. al „Familiei“ la o critică, ce dl Elie Trailă scrisese asupra novelor de N. Ganea, care critică află, că novelele din vorbă n'ar fi corespunzând scopului și n'ar fi având o valóre óreșcare, de órece nu urmăresc vre-un scop învederat, adeva nu cuprind o învățatură și nu țintesc la o convingere morală, pentru care autorul voieșce să-l câștige pe cetitor; afară de acea află multe de creat în limba și stilul lor. Noi ne unim, atât pe cât, cu cele ce reflectă dl Slavici în privința scopului poeziei în generale și deci și al novelei; nu ne putem însă împacă cu teoriile dsale despre limba română și despre modul, cum trebuie dânsa cultivată.

Într'adevăr chiar precum ne spune dsa, așa ne învăță și estetica modernă, că o tendență óre-care directă în ori și ce gen de poezie adevărată și peste tot de arte este neadmisibilă. „L'art pour l'art“ dîcea acea estetică; arta cum se cade trebuie se aibă în vedere numai și numai adevărul estetic, poetic, pe carele Aristotele îl numi mai filosofic, decât adevărul istoriei. Scopul poeziei, decă ar puté fi vorbă de scop în poezie, ar fi de a produce în noi o emoțiune, care ne curățe, lámureșce, nobilită internul, ființa noastră sufletească.

Estmod desting și stabilesc lucrul acesta în subtilitățile sale esteticii de ađi. E bine însă, de vom abstrage dela asemeni despiciări de pěr și definițiuni subtile, și de vom considerá, că cutare op poetic ori de altă arte pôte nu e în stare a me emoționá spre jale și intristare ori spre bucurie și entusiasim, că nu e în stare a-mi încălđi peptul ori mi-l lasá nici cald nici rece, și că prin urmare și-a greșit ținta și scopul: iecă-ne putend vorbi și de un scop, fireșce în înțeles restrîns și óreșcum sublimat, al productelor poetice și de alte arti. Cam în acest sens cei bētrâni, cu mai puțină subtilitate, dar pare-ni-se cu atât mai multă realitate, și vorbiá aievea de un anumit scop al poeziei, carele după bētrânul Horațiu, în nemuritoarea sa carte despre artea poetică, ar fi stând în acea, că

„Aut prodesse volunt, aut delectare poetae,
Aut simul et jucunda et idonea dicere vitae.
Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando pariterque monendo“.

Nici că li se pôte luá celor vechi în nume de réu nisuița, de a prescrie și prefige apriat activității poetice anumit scop moral; de óre-ce, precum unii de principiul „l'art pour l'art“ din dílele noastre, așa și în díle bētrâne semenii lor ținea cu Catull, că

„... Castum esse decet pium poetam
Ipsam; versiculos nihil necesse est,
Qui tum denique habent salem ac leporem,
Si sint molliculi ac parum pudici“.

Altintre Catull invederat iș contradice. Pentru că pom bun nu pôte produce pόμε rele, precum nici pom réu pόμε bune; așa cât avem să combinăm fondul enunțatelor lui moș Horațiu cu ale lui moș, Catulla spre a ajunge la acel adevăr respicat de marele Goethe, după care conținutul séu cuprinsul poetic e conținutul vieții proprie (poetischer Gehalt ist Gehalt des eigenen Lebens.) Încă mai esplicit ne propune adevărul acesta Schiller în critica sa asupra lui Bürger, dîcend: „Cu drept cuvânt pretinde omul cult de la poet, ca acesta în privința înțelesuală și morală să sté pe un grad cu dînsul, fiind că dînsul nici în óre de plăcere nu vre să se dregade și să cadă mai pe jos de sine. Drept ce... (noi poeții) trebuie să simțim potențat, înalt; însuflețirea singură nu e de ajuns, ci se recere însuflețirea unui spirit cult. Tot, ce poetul ne pôte dá, e individualitatea sa; de acea acésta trebuie se fie démnă de a fi espusă, esibită înaintea lumii prezenți și venitoare. Afacerea lui primă și cea mai ponderósă e, a-ș nobilitá astă individualitate a sa pe cât numai se pôte, a și-o lámuri și chiarificá până în sus la cea mai curată și maiestósă umanitate șel.“

Ecă de ce dîsem, că în acest respect sîntem, atât pre cât, de acord cu dl Slavici; precum putem fi, éráși atât pre cât, și cu dl Trailă.

Mai anevoie ne este a ne înțelege cu dl Slavici în privința limbei rom. și a modului de a o cultivá, în care respect face neșce enunțatului, cari după noi nu numai sînt cu totul neintemeiate și pline de contrađiceri, ci într'una demustră, că dsa și soții de credință ai dsale nu se pré pot láudá cu vedere chiară și convicțiuni cum se cuvine de firme în cestiunea de principie limbistice române. Deci aduc în causă de cele mai multe ori specióse sofisme în loc de argumente și întemeieri solide, nerēsturnabili. Relevăm aice câteva din enunțatele de acest soiú ale replicii din discușiune.

Trecend preste acea, că dl Sl. competență de a se rostii asupra limbei novelor lui Ganea o denégă unui Român din Oradea, Lugoș și Arad, cu tóte că dăscăliitorul dl Sl, și însuși e de năștere și creșcere din giurul Aradului, dsa ne dechiară, că limba des memoratelor novele „nu e limba poporului, ci limba claselor culte din România, asupra cărei dreptăcea numai aceia pot să se pronuncie, cari fac parte din aceste clase; că limba lui Maiorescu, a lui Odobescu ori a lui Creangă pot se placă ori-și-cui, deórace Maiorescu scrie într'un fel de limbă literară, Odobescu combină limba poporului cu a cronicarilor, ieră Creangă scrie în limba poporului așa, cum o găsim pretotindeni.“ La aceste am puté formalmente inundá pre scrietorul anticriticii cu mulțimea întrebărilor, ce am avé de a-i pune, și a esplicărilor, ce am avé de a-i cere. Îl întrebăm însă numai despre vreo trei patru.

Anume ducă nici Ganea nu scrie „în limba poporului rom.“ de ce atunci din partea dvóstre atáta vorbă de paradă, că usitați tóte galimatiele gergurilor noastre poporali numai și numai pentru acea, ca să ve precepă și poporul (carele nota-bene nu vė va precepe nici așa, decât treptat cu cultura sa crescendă, cea ce

i-o putem dá întogmai de bine și într'o limbă mai curățică?) Cari sunt clasele culte din România singure competenți a judecă despre bunățatea ori reutatea limbii rom.? Nucumva acele, cari, după tristul testimoniu chiar din presinte al ȋuarelor transcarpatine, mai bucuros vorbesc franceza și altele, decât dulcea limbă mumescă? Și de când ȋre în lumea vechie și nouă și la poporele antice și de mai dincȋce dreptul de jude asupra limbii, a ființei, sistemei gramaticii și regulilor ei s'a conferit totalității claselor culte, ieră nu mai vȋrtos puținilor, nu numai chieiați, ci și aleși literatori, limbiști, filologi de specialitate, fire-ar fi fost ei altminte ori-unde născuți, la Arad ori la Lugoș ori la Oradea-mare ori alt-unde? Că-ȋi au nu dvȋstră mai adineori pre celebrul cap al „direcțiunii noue” chiar pentru acea il dechiararâți mai competente în cele ale limbii și literaturii nȋstre, fiind că se născu și cresc, nici nu macar în marginele romanimeii, ci plane în negra străinătate?

Mai departe dela dl Sl. invȋțăm, că numai în regiunile „direcțiunii noue” avem deja patru limbe românești literare sȋu scrise: limba claselor culte din România, cea literară a dlui Maiorescu, cea poporală-chronicără a dlui Odobescu și cea poporală comună și generală a dlui Crȋngă. Pe urmă pȋte vom sȋ ajungem acolo, cât se poședem atât limbi românești scrise sȋu literare, câți scriitori; precum și poședem acum, durere! o sumă de specie de gramatice ale graiului rom. cu fel de fel de reguli d'al de cum te taie capul. Sȋrmană limbă română, cum te mai trag împing toți nechieiații, cum te mai impart ca cămeșă lui Christ!

Noi așă șcieam până acum, că la ori-ce popor de cevași mai însemnată cultură și civilizațiune, de când e lumea numai despre două limbi materiali a putut și pȋte fi vorbă: despre limba poporului de jos sȋu vulgară, rustică, și despre limba cultă, literară. Astă ultimă, desvoltată pe basa celei dintăiu, se destinge de dȋnsa mai ales prin acea, că se fereșce pe cât numai se pȋte de vorbele și formele și peste tot de ingrediențele străine ale limbii poporali; se nevoieșce a aduce în locul acestora în us cuvȋnte omogene și forme de același organism; se adoperă a introduce tot asemeni expresiuni omogene și organice pentru idei și concepte culturali noue și superiȋre sferei de înțelegintă a vulgului și necunoscute limbii lui; usită chiar dintre variantele formelor indigene gramaticali și sintactice cu preferință pe cele mai bune, mai regulate și mai corecte; și alte asemeni. Stilul, manuaerea și aplicarea limbii materiali, da, acesta pȋte varia și variează după individ („le stil c'est l'homme”). apoi după obiect și după genul scrierii și cuvȋntării: stil, liric, epic, dramatic, tragic, comic, satiric, didactic, ori stil istoric, oratoric, filosofic scl.

Sȋ nu ni se obiecte, că dară și dl Sl. nu patru limbi rom. diferite înțeleg în cele de mai sus, ci numai manuaerea româneșcă ca materie în diversele stiluri. Nu; pentru că dsa argumențază și tractă în cele nemijlocit următoare, ȋreșcum spre a confirmă cele de mai înainte, numai și numai despre limbă ca material.

Dice adeca, că „nu șcie ce înțeleg dl Trăilă snb un cuvȋnt românesc, dsa însă socȋte, că românesc e cuvȋntul, pe care-l înțeleg și întrebuintează foarte mulți români și care nu pȋte sȋ fie înlocuit prin altul tot atât de bine înțeles și tot atât de des întrebuintat”. Iea după acea în apȋrare mai multe cuvinte străine din novelele dlui Gane, de cari se impedecase dl Trăilă, bunăȋră vizitiu și surugiȋ, ca avȋnd înțelesuri nuanțate, fiind unul mȋnaciȋ de gală, celalalt de călȋtorie și de tȋte ȋilele; fereȋdeu, însemnând numai

scaldă rece, baie însă numai caldă; heleșteu, lacul de prăsit peșci, ieră peșcărȋe piața, unde se vinde peșce ori locul, unde se ține peșcele prins; și așă mai încolo. Adauge dsa la tȋte aceste, că „vorba fereȋdeu cu incetul se strimtoareșce din us prin cuvȋntul baie, ceea ce de sigur nu este câștig, ci perdere pentru limba nȋstră”; că dȋcă atari cuvinte, ca cele citate, unor Români din Ardȋl și din Țȋra-ungurȋscă le vor parȋ pȋte cu totul străine, n'au decăt sȋ scrie și ei și sȋ le înlocuieșcă cu altele tot atât de respândite și tot atât de precise în înțelesul lor, dar mai româneșci; că nu pȋte un scriitor sȋ întrebuinteze cuvinte neîntrebuintate de aceia, la cari se adresează, și este mare greșȋlă a pretinde, ca autorii sȋ-ș facă limba; că Români din România iș formeză potrivit cu nevoile vieții lor publice și private și potrivit mai ales cu înriuririle, la cari a fost și e supusă țȋra lor, o limbă curentă, și nu vor primii nici odată în locul acestei limbi vre-o alta făcută de frații lor, cari au alte nevoi și sunt supuși la alte înriuriri, și că în fine rămȋne, ca și Români ciscarpatini sȋ scrie mult și sȋ producă lucrări literare de valȋre, pentru ca sȋ strabată cu limba lor în țȋră și sȋ-ș dȋ prin acȋsta partea lor de material pentru limba nȋstră literară, o limbă, care va fi vorbită și înțelesă de toți cărturarii români, care însă nu s'a format încă.

Cine nu vede în citatele argumentațiuni întortocăririle și contradicțiunile cu rȋdicata și clăie pe gramadă?! Căci, ȋice deoparte dl Sl., că limba nȋstră literară nu e încă formată, ceea ce, spre a grăi cu ilustrul ȋipariu (Principiă) o putem consideră ca o norocire pentru noi; pentru că ȋstmod nefiind dȋnsa definitiv ficsată prin niște opuri nemuritoare și de o clăicitate întru tȋte perfectă ale cutăror genii, la lumina filologiei și limbisticeii și a celorlalte șȋințe pȋtrunse și la noi putem încă, de nu tȋte, la tȋtă țȋmplarea însă multe îndreptă în materia, formele și structura ei. încât cu timp sȋ emuleze în frumșetă și sonoritate cu surorile alalte neo-latine, numai nu ne lipsȋscă bunăvoința. De altă parte însă dȋcă acestei limbi româneșci literare în formațiune i se fac singur prospecte de acele, de a fi înțelesă și vorbită, chiar și la țȋnta ei aspirată și ajunsă, numai „de cărturarii români”, precum pré fireșce va și fi în realitate totȋdeuna, întrebăm: cum de călăresc adeptii „direcțiunii noue” necontenit pe argumentul, că dȋnșii de acea folosesc în scrierile lor toți barbarismii gergului poporal, ca pe aceste se le precȋpă tot poporul român? Cum de ne îndopă mereu așă fără îndurare cu mofturi, tibișire, mofluzi, țȋșmenele, șmotruri, hangȋi, lehamete și alte asemeni, pe cari necum poporul mai de jos rom. ciscarpatin, dar nici noi cărturarii lui nu le precepem, fără de a avȋ la îndemână dicțiunare de limbele rusă, turcă, neogrecă scl.?

Estmod cu scriptele Dȋlor sale nu-s nici în clin nici în mȋneca. Limba rom. nu se cultivă în mod rațiȋnal, conform originei și spiritului seu; poporul rom. ciscarpatin, mai jumȋtate româneime, nu-i înțelegȋ: din două scopuri nici unul nu e ajuns. Au nu ar fi și nu e mai rațiȋnal și mai natural, a delătură incet pe incet atari parasite de pe corpul limbii, înlocuindu-le treptat cu cuvinte de viță latină, al căror sens chiar și Românul din popor, acum după analogia altor asemeni rădȋcine și forme, mai ușor il pȋte divină și găci, ier la din contra cărturarii, basa cărturării căroră mai peste tot o formeză aȋi o anumită cunoșcintă a latinei și adesea chiar și a unei alte limbi neolatine, fără greutate sȋu cel puțin mai ușor i-l pot esplică?

Așă cugetă și simțȋ, până la timpurile „direcțiunii noue”, despre cele ale cultivării și formării limbii rom. literare și pe asemeni cale purcedeă cu mai

multă cu mai puțină precumpănire și cumpătare bătrânii noștri, ciscarpatini și transcarpatini, toți fără excepție. A regeneră românească pe temeiul latinității ei și întru această cu scumpătate a-i pădi unitatea: iecă cea ce le zăceă la inimă și nu perdeă nici pe un minut din vedere. Ce sublimă și măntuitoare țintă pentru un popor mult cercat și sfâșiat, ca noi Românii!

E bine, acum ce ore se va alege din această țintă națională supremă și sântă cu teorii curioase ca acelea, că „romănesc e tot cuvântul vorbit și înțeles de foarte mulți Români sel.“ Ecă aci p. e. Românii din părțile satmarene, cari fără indoelă sunt foarte mulți sute de mii; dorese ore dl Sl. și consociei săi se începem și noi cești dincôce a introduce în limba rom. literară câte lăpădaturi străine din gergul poporal sătmarén, și așa mai departe din alte gerguri de ale noastre de prin Bănat, Bucovina și de prin ținuturile de mēdăqi ale Transilvaniei? Înse atunci, rogu-ve, cum ne vom mai pute înțelege frate cu frate, Român cu Român, decă în loc de a seuti și înmulți elementul latin al limbei, carele singur ne lēgă la olaltă dintr'o margine a româniei până la cealalta, il vom copleși cu introducerea și generalizarea în limba literară a câți toți străinismii parțiali? Unde vom se ajungem pe acesta cale mai mult decât periculôsă, trăgēnd și mergēnd unii în drēpta alții în stānga, și unde putē-ne-vom cu cultura și ficsarea romănei literare opri vre-odată pe acest clin periculos, când șciut este, că ales poporul de jos primeșce și va primi necontentit mai multe au mai puține elemente limbali străine din ale poporățiunilor eterogene invecinate? Dă-le-vom și acestora în tôte timpurile venitoare tot într'una loc în romănesca cultă, fiind că le vom fi aflând în gura vulgului?

Dar ce mai și întrebăm d'al d'astea? Dl Sl. ne declară și ni-o spune ôrdin, că Ddsale în România liberă își formēză o limbă literară „după lipsele și împregiurările Ddlor sale și după înriuririle ce le avură și le au (ruso-turco-greco-franceșci), cari sunt diferite de împregiurările și înriurintele dela noi ciscarpatinii (germano-magiare). Bucură-te Române! căci în modul acesta ești pe calea ôblă de a avē în scurt timp nu una, ci dōue ori și mai multe limbi literare. De alte aspirațiuni conecse ce se-ți mai pase? Lapēdă-te de ele ca de satana! Sânt fantasmagorii!

Mai afirmă dl Sl., că „nu pōte un scriitor se întrebuintze cuvinte neîntrebuintze de aceia, la cari se adresēză“. Și pentru ce nu, când n'are încātrău? Au dvōstre direcțiuniști nu întrebuintați sute și mii de vorbe latine și italo-franceșci neologice, cari în cea mai mare parte poporul rom. de rōnd încă nu le întrebuintzē și nu le înțelege, cum și o mulțime de vorbe ruso-turco-grecesci, cari nu le usităm și pricepem nici chiar noi cărturarii ciscarpatini? Veți bine că de noi cești dincôce de munți nu mult il dōre capul pe dl anticriticător.

Apoi decă dsa ține „mare greșelă a pretinde, ca autorii se-și facă limba“, binevoiescă a ne spune, că prin ce minune crescură p. e. limbele culte din apusul Europei la mărimea lor colosală de deci și sute mii de cuvinte, din ceea ce la început avea fie-care un tesaur lexical foarte miser în gura poporului respectiv încă necultivat? Și decă autorii n'au voie a-și face limba, cum de Ddsale totuș își fac și „și formēză o limbă rom. curență după lipsele și înriurintele vechi și nōue din România?“ Ce mai dragi de argumente! Românul la unele ca aceste dīce: „tanda manda“, séu: „iecă popa nu e popă“.

(Va urmă.)

Dr. Gregoriu Silași.

Cetatea de baltă.

— La ilustrațiunea de pe pag. 397. —

Se șcie că St. Ștefan, regele Ungariei, propagatorul creștinismului între Unguri, și-a împărțit țera în Varmegyii, fie-care în centru cu o cetate. Acestea au fost Uiuóra, Huniadóra, Cetatea de baltă, Turda, Cluș, Dobăca și Szolnok.

În nrul de față comunicăm cetitorilor noștrii una din acele cetăți: Cetatea de baltă.

Castelul vechiu așezat pe o colihnă, împotriva timpului îndelungat ce a trăit, a rămas până astăzi încă în stare bună.

Arhitectura și zidurile sale scobite de timp, arată fidel modul de zidire a evului de mijloc, când cavalerii făceau cetățile lor pe deluri, întărite cu șanțuri adânci, și din piatră tare, ca se pōtă susține ori ce asseديو.

În acest chip se pare că castelul stă de o parte isolat pe un del, ca și când ar spune că e singur, ca un pusnic rămas din vremuri uitate, singur de pe vremea lui uitat de mâna nimicirei.

I. H.

Literatura si arte.

Programă pentru adunarea generală a XXI a Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, care se va ține în 27 și 28 aug. a. c. în orașul Deș.

Ședința I în 27 august.

1. Ședința se va deschide la 10 ore dem. de cătră presiđuil ordinar.

2. Apel nominal al membrilor Asociațiunii, cari au drept a participa cu vot decisiv.

3. Esmiterea unei comisiunii de trei membri, pentru încassarea de tacse dela membri vechi și dela cei cari vor voi a se înscrie de nou.

4. Raportul comisiunii de înscriere, amintite în punctul precedent.

5. Raportul general al comitetului despre activitatea sa în decursul anului 1881/2.

6. Presentarea rațiocinielor cassei și a proiectului de buget pentru anul următor.

7. Insinuarea propunerilor de sine stătătoare și a eventualelor interpelări.

8. Alegerea unei comisiunii de trei membri, pentru revisiunea rațiocinielor, a unei comisiunii de cinci, pentru esaminarea proiectului de buget și a unei comisiunii de 5, pentru studiarea propunerilor de sine stătătoare.

9. Cetirea disertațiunilor insinuate la presiđu.

Ședința II în 28 august.

1. Autenticarea procesului verbal al ședinței precedente.

2. Raportul comisiunii pentru înscrieri și încassări.

3. Raportul celorlalte comisiuni, esmise în ședința I.

4. Alegerea bibliotecarului și archivarului.

5. Alegerea unei comisiunii de 3, pentru autenticarea procesului verbal al ședinței II.

6. Continuare cu cetirea disertațiunilor.

7. Defigerea locului și timpului pentru viitoare adunare generală.

8. Închiderea ședințelor adunării generale.

Din ședința comitetului Asociațiunii, ținută în Sibiu la 21 august n. 1882.

Pentru presiđu
Paul Dunca,

Dr. D. P. Bărcian,
secretar.

✓ **Dela Deș** comitetul constituit pentru primirea oșpeților a făcut mari pregătiri, quartire avem destule, din partea orașenilor precum și din partea autorităților de aici sîntem cât se poate de bine spriginiți. În 27 august a. c. va fi concert și în 28 aug. va fi bal. Publicul român este deci rogat, ca să ia parte în număr cât de mare, cu atât mai mult, căci este cale ferată până în Deș care pe timpul Asociațiunii va comunica între Cluș și Deș de două ori pe zi. Deș, 26 august 1882. *Simeon Corpodean*, membrul comitetului ales pentru primirea oșpeților.

✗ **Descoperiri istorice importante.** „La Gazette de Roumanie” află că dl Tocilescu, în timpul șederii sale în Moscova, a descoperit în arhivele acestui oraș documente de o forță mare importantă pentru istoria noastră. Între altele, toate tractatele de alianță ale principilor români cu regii poloni. După aceste documente se vor trage copii cari se vor depune în arhive.

✓ **DI Frédéric Damé**, fost profesor la liceul St. Sava, înștiințază pe părinți că primește la dînsul a casă, dela 1 septembrie, elevi pensionari care urmez cursurile liceale sîu gimnasiale. Elevii ce-i se vor încredința, afară de o bună creștere, vor primi și lecții particulare de limba franceză. A se adresă, la dl Frédéric Damé, strada Polonă, 70, în București, lângă gimnasiul Mihaiu Bravul.

✓ **DI Dimitrie V. Cerchez**, profesor la gimnasiul din Galaț a scos de sub presă: „Aritmetica” pentru clasa I și II primară edițiunea IV, prețul 55 bani. „Aritmetica” pentru clasa III și IV primară, edițiunea III, prețul 75 bani. Ambele aceste cărți sînt aprobate de onor. minister al instrucțiunii ca cărți didactice și conform programei școlilor primare. Se găsesc la autor în Galați și la câteva librării din țeră.

C e e n o u ?

Hymen. Joi în 17 l. c. dl *Alessiu Pascu* comerciant în Dobra și-a încredințat de fiitorea corsortă a vieții pe dșora Iulia Filip, sora dlui avocat din Abrud Ales. Filip.

✓ **Bal și concert la Varadia.** Tinerimea studiosă din Varadia cu ocaziunea aniversării împărătului la 18 aug. au arangiat un frumos concert urmat de bal. La misa de demineta choral din loc, bine instruat a făcut o adevărată plăcere publicului. Concertul de séra, în potrivă timpul ploios a fost totuși bine cercetat. Programă a fost următoarea: 1. Cuvînt de deschidere, rostit cu mult talent de bravul student absolut Nicolau Jurma. 2. „Trei floricele”, executat solo pe violină de Romul Iorgovici. 3. „Poporului Român”, poezie de Iosif Vulcan, declamată în costum național de drăgălașa dșora Silvia Mihailovici. Declamațiunea a fost frenetic aplaudată. 4. Canțoneta „Paraponisitul” predată de Iuliu Moldovan gimnasist absolut. Aerul sîu comic a produs mult ris în public. 5. „Privire în Venitor”, poezie de Grozescu, declamată foarte bine de dșora Maria Baraci, tot în costum național. 6. „Marșul Curcanilor”, executat pe violină de Nic. Jurma și Romul Iorgovici. 7. „Ce e Românul”, poezie de I. Clintoc, declamată în costum național de Ion Alesandrescu. 8. „Fii ai României”, cântec național executat cu multă esactitate și entusiasm de choral vocal. Aplaude repetite i-au silit a repetă cântecul de 3 ori. 9. Cuvînt de închidere, rostit de dl Nic. Jurma. După concert a urmat balul care s'a început cu „Hora”. Petrecerea a fost foarte vială și a durat până dimineața.

Avis. Pentru acei P. On. Domni cari voiesc a

lua parte la festivitățile jubileului de 25 ani al choralului de plugari din Chișeteu, comitetul arangiator a esoperat scărițiarea prețurilor de călătorie pe liniile ferate cu 25% pe timpul dela 15 până la 25 sept. c. n., drept aceia respectivii Domni participatori sînt rugați, ca arătînd stațiunea de plecare să se adreseze către subscrisul până inclusive 29 august st. v. pentru de a li se trimete recerutele bilete de legitimare. *Lucian Sietianu*, președ. corului.

Distincțiuni literarii în România. Se acordă medalia „Bene Merenti” clasa I dnei *Ida Melisurgo Veggezi Ruscala*, pentru scrieri relative la România; dlui major *Căpităneanu*, pentru lucrări topografice și astronomice; dlui *St. M. Șoimescu*, pentru scrieri literare și juridice. Clasa a II-a din aceiași medalie se acordă: dlui *Al. Săvulescu*, pentru lucrări arhitectonice; dlui *I. M. Bujorénu*, autorul colecțiunii de legiuri ale țerii; dlui *D. Atanasescu*, pentru opere didactice pentru Macedoneni; dlui *Carol Scrob*, pentru scrierile sale poetice.

✗ **Calea Ploesti-Predeal.** „Voc. Gov.” află, că se vorbește de construcțiunea unei variante a liniei Ploiești-Predeal, de ore-ce cea actuală ar fi pré espusă inundațiunilor.

Au murit: *Dómna Polixena Muntean n. Orbonasiu de Vajda Hunyad*, soția dlui avocat August Muntean, în urma unui morb îndelungat, la Deș în al 33-lea an a vieții sale. Rămășițele ei pămîntesci s'au înmormîntat la 21 aug. st. n. Aducem condolența noastră jălitorului consorte și orfanilor remași fără mamă. — *Eva Ciohota n. Mornaila* din Simand în etate de 52 ani, a repausat la 28 julie a. c. — *Bela Szende* ministrul de honveți la 18 august.

Deslegarea ghiciturei de șac din nr. 29 :

Fă-me Dómne ce mei face,
Fă-me busuioc ori crin,
Să me rumpa cine 'mplace,
Să me bage în albul sin.
Și ca fluturu-'n lumină
Să mă sting în sin la ea;
Fericire mai divină
În etern nu aș află!

Bine au deslegat-o dómnele și domnișorele: *Eufemia Duma*, *Emilia Pop n. Mărcuș*, *Elisabeta Murășan*, *Elena Rusu*, *Rosa Bozanciu*, *Emilia Onciu n. Ciavoșchi*, *Silvia Ilieș*, *Ana Giuvélea*, *Paulina Pandrea*, *Emilia Ciurdariu n. Fărcaș*, *Elena Zacharia n. Daminescu*, *Iulia T. Ursu*, *Lucreția Görög n. Pap*, *Iustina Savu*; și dnii *Emilian Micu*, *Basiliu O. Popescu*, *Petru Valea*, *Atanasie Suci*, *Alesandru Silași*
Premiul l'a câștigat dra *Iustina Savu*.

Călinđarul sêptemănei.

Điua sept.	st. v.	st. zi.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sórele resare	Sórele apune
Duminecă	15	27	(†) <i>Adorm. Prec.</i>	5 5	6 54
Luni	16	28	<i>M. Diomid.</i>	5 7	6 52
Martți	17	29	<i>M. Miron.</i>	5 9	6 50
Mercuri	18	30	<i>M. Flor. și Laur.</i>	5 10	6 48
Joi	19	31	<i>M. Andreiu Strat.</i>	5 12	6 47
Vineri	20	1	<i>Pror. Samuil.</i>	5 13	6 46
Sâmbetă	21	2	<i>Apost. Tadeu.</i>	5 15	6 43

Proprietar, redactor respunđător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui *Eugeniu Hollósy* în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.